

Wioleta Sobczak

Samodzielna Pracownia Organizacji i Ekonomiki Ogrodnictwa
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Michał Wielechowski

Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Rozwój grup i organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce w świetle unijnego i krajowego ustawodawstwa

Wstęp

Produkcja rolnicza to obecnie nie tylko uprawa ziemi lub hodowla zwierząt, ale wieloetapowy proces przetwarzania produktów rolnych na artykuły spożywcze. W świetle tych zmian coraz większego znaczenia nabiera racjonalne zarządzanie produkcją, jak również w późniejszym etapie proces dystrybucji jej efektów [Pawlak 2010]. Gospodarstwa chcąc sprostać zmieniającym się uwarunkowaniom powinny dążyć do unowocześnienia oraz poprawy efektywności produkcji [Knecht 2005]. Proces ten jest niezbędny również ze względu na umiędzynarodowienie rynków w tym sektorze, a w konsekwencji na wzrost konkurencji [Camanzi i in. 2009]. Jednakże w wielu krajach Unii Europejskiej, w tym w Polsce, wyżej wymienione zmiany spowodowane są rozdrobnieniem gospodarstw, wpływającym negatywnie na rozwój całego sektora [Kacprzak 2011], stąd też tak istotne jest współdziałanie producentów dające im szansę na umocnienie swojej pozycji rynkowej [Łuków 2001]. Wspólne działania w zakresie sprzedaży owoców i warzyw w krajach Europy Zachodniej podejmowane są od wielu lat. Za pionierów uważa się Holandię i Danię, gdzie aż 80% produkcji na początku lat 90. XX wieku sprzedawane było przez grupy i organizacje producentów, i z roku na rok ten udział wzrastał [Sobczak, Jabłońska, Olewnicki 2013].

Regulacja Wspólnego Rynku Rolnego odgrywa kluczowe znaczenie w sektorze owoców i warzyw. Fundamentem do stworzenia unormowanego na powyższym rynku było wprowadzone w 1972 roku rozporządzenie Unii Europejskiej 1035/72 „O wspólnej organizacji rynku owoców i warzyw” [Jabłońska 2006]. Ze względu na ciągły rozwój i występujące zmiany na rynku owoców i warzyw akt ten musiał być, i w dalszym ciągu jest, modyfikowany i uzupełniany w celu

dostosowania do panujących warunków [Jabłońska 2006]. Wprowadzone przez Wspólnotę Europejską regulacje oraz związane z nimi formy pomocy finansowej przyczyniły się do wzrostu liczby grup i organizacji producentów. Do pierwszych beneficjentów wsparcia należy zaliczyć Włochy, Belgię oraz południową Francję [Kawa 2007].

Wraz z akcesją Polski do Unii Europejskiej, także polscy ogrodnicy stali się bezpośrednimi beneficjentami wsparcia finansowego dla grup i organizacji producentów. Umożliwiło im to rozwój produkcji i dało podstawy do wzrostu konkurencyjności na rynku wspólnotowym oraz globalnym [Jabłońska 2006]. Jednakże rozwój działalności zespołowej w Polsce jest utrudniony ze względu na przekonania i bariery psychologiczne rolników. Producenci wykazują niechęć do długoterminowych zobowiązań i inicjatyw wspólnego działania [Kotala 2003]. Zdaniem Wiatraka [2006], niewielkie zainteresowanie oraz brak zaufania do zrzeszania się producentów spowodowane są brakiem dostatecznej świadomości w tej dziedzinie, a także złymi doświadczeniami z okresu lat 80. XX wieku. Niechęć do wspólnych inicjatyw związana jest także z przekonaniem producentów rolnych o wyższej efektywności produkcji indywidualnej. Rolnicy, bardzo często, postrzegają się wzajemnie za konkurentów, a nie sprzymierzeńców w walce o zbyt własnej produkcji. Uzyskanie korzyści ze wspólnego działania możliwe będzie dopiero po zmianie myślenia producentów [Perepeczko 2000].

Celem niniejszej pracy było przedstawienie rozwoju grup i organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce od momentu przystąpienia do Unii Europejskiej, jak również przedstawienie zmian, jakie nastąpiły w ustawodawstwie Unii Europejskiej i krajowym, regulującym funkcjonowanie grup i organizacji producentów owoców i warzyw.

Metodyka badań

Opracowanie przedstawia wyniki badań dotyczących rozwoju grup i organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce w latach 2004–2010. Analizą objęto informacje traktujące o formie prawnej, liczbie i liczebności omawianych podmiotów, a także areal upraw jakim dysponują zrzeszeni w nich ogrodnicy. Wielkości te analizowane były w skali krajowej, jak również w skali jednostkowej (w przeliczeniu na jeden podmiot). Badania oparte zostały na danych zawartych w rocznych raportach ze sprawozdań grup i organizacji producentów przekazywanych do organów koordynujących ich funkcjonowanie. Źródło danych stanowiły roczne raporty Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi kierowane do organów Unii Europejskiej. Ze względu na brak części danych wynikających ze zmiany formy sprawozdawczości składanej przez te podmioty, analiza

poszczególnych czynników odnosi się do dwóch okresów, mianowicie do lat 2004–2010 oraz 2008–2010. W celu prezentacji analizowanych danych użyto wybrane metody statystyki opisowej. Przeglądu ustawodawstwa Unii Europejskiej i krajowego regulującego funkcjonowanie grup i organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce dokonano na podstawie studiów wspólnotowych i polskich aktów prawnych.

Wyniki badań

Przegląd Ustawodawstwa Unii Europejskiej i krajowego regulującego funkcjonowanie grup i organizacji producentów owoców i warzyw

Rynek owoców i warzyw jest jednym z rynków Unii Europejskiej (UE), który podlega wspólnej organizacji. Pierwszym aktem prawnym regulującym ten sektor i określającym zasady zrzeszania się producentów było rozporządzenie Rady (EWG) 1035/72 wydane 18 maja 1972 roku. Zmiany na rynku owoców i warzyw wymusiły uaktualnienie prawodawstwa, czego skutkiem było wprowadzenie w życie rozporządzenia Rady (EC) nr 2200/96 z 28 października 1996 roku w sprawie wspólnej organizacji rynku owoców i warzyw. Akt ten nie zmienił kierunku polityki Wspólnoty dotyczącego omawianego sektora, mianowicie wspierania dochodów producentów, ale uznawał organizacje producentów za główny element wspólnego rynku. Modyfikacje na rynku owoców i warzyw obejmowały swoim zasięgiem nie tylko produkty kierowane do bezpośredniej konsumpcji, ale również przeznaczone do przetwórstwa. Wymusiło to konieczność uaktualnienia przepisów regulujących ten sektor, w wyniku czego 28 października 1996 roku ustanowione zostało rozporządzenie Rady (WE) 2201/96 w sprawie wspólnej organizacji rynków przetworów owocowych i warzywnych, swoim zasięgiem obejmujące również uznane organizacje producentów, które odgrywały istotną rolę we wsparciu ogrodników przeznaczających produkty do przetwórstwa. W odpowiedzi na wzrost zainteresowania ogrodników współdziałaniem w grupach i organizacjach producentów, a także zmieniające się uwarunkowania w tym sektorze, 11 sierpnia 2003 roku Komisja Europejska opublikowała rozporządzenie (WE) nr 1432/2003 – akt wykonawczy regulujący szczególne zasady stosowania Rozporządzenia Rady (WE) nr 2200/96 w sprawie warunków uznawania organizacji producentów i wstępnego uznawania grup producentów. Rozporządzenie określało istotne kwestie dotyczące funkcjonowania tych podmiotów, a mianowicie: minimalną liczbę członków grup producentów (5 członków), zasady przystąpienia do pod-

miotu osób niebędących producentami, a także minimalną wielkość rynkową produkcji (100 000 euro) oraz okres członkostwa.

Rozszerzenie zasięgu Unii Europejskiej w 2004 roku o kolejne 10 krajów, w tym Polskę, skutkowało koniecznością zmian i dostosowaniem przepisów w sektorze owoców i warzyw obowiązujących we Wspólnocie, czego efektem było wydanie dnia 14 kwietnia 2004 roku rozporządzenia Komisji (WE) nr 686/2004 ustanawiającego środki przejściowe mające zastosowanie do organizacji producentów owoców i warzyw ze względu na przystąpienie do Wspólnoty kolejnych państw. Zmiany na rynku owoców i warzyw jakie nastąpiły po rozszerzeniu przez Wspólnotę w 2004 roku swoich granic wymusiły uaktualnienie regulacji organizacji rynku. Rozporządzenie Rady (WE) nr 2200/96 zostało zastąpione nowym aktem, mianowicie rozporządzeniem Rady (WE) nr 1234/2007 o jednolitej wspólnej organizacji rynków rolnych. Akt obejmował zasięgiem cały sektor rolno-ogrodniczy w związku z czym ze względu na specyfikę rynku owoców i warzyw Rada Unii Europejskiej wydała rozporządzenie Rady (WE) nr 1182/2007 ustanawiające szczegółowe przepisy odnośnie sektora owoców i warzyw, w myśl którego głównymi priorytetami stała się poprawa konkurencyjności na rynku wewnętrznym oraz zewnętrznym Wspólnoty, osiągnięcie zrównoważonej produkcji, dbałość o środowisko, a także zwiększenie wielkości spożycia owoców i warzyw. Rozporządzenie określało również poziom wsparcia finansowego grup i organizacji producentów. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1580/2007, stanowiące akt wykonawczy do wyżej przytoczonych aktów Wspólnoty, w sposób pełny regulowało rynek owoców i warzyw, uwzględniając szczególną rolę grup i organizacji producentów. 7 czerwca 2011 roku weszło w życie rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 543/2011, uchylające dotąd obowiązujące rozporządzenie (WE) nr 1580/2007. Regulacja ta jest obecnie obowiązującą. Wprowadza niekorzystne zmiany w sposobie wykorzystania inwestycji przeprowadzanych przez grupy i organizacje producentów. Równie niekorzystne skutki dla grup i organizacji producentów przyniosło wprowadzenie rozporządzenia Komisji (UE) nr 302/2012 z 4 kwietnia 2012 roku zmieniającego dotychczasowe obowiązujące regulacje w sektorze świeżych oraz przetworzonych owoców i warzyw. W myśl nowych przepisów ograniczona została wysokość wsparcia dla grup producentów.

Kwestie dotyczące sektora owoców i warzyw regulowane są w Polsce także przez przepisy krajowe. Podstawowym aktem jest wydana 19 grudnia 2003 roku ustawa o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego, która określa zasady postępowania administracyjnego podczas tworzenia i późniejszego działania grup i organizacji producentów. Wskazuje ona również organy sprawujące pieczę nad funkcjonowaniem omawianych podmiotów. Akty wykonawcze w formie rozporządzeń uściśliły tę ustawę. Wśród

kluczowych rozporządzeń należy wymienić: 1) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2004 roku w sprawie warunków i trybu zwrotu składników majątkowych inwestycji lub jej wartości zrealizowanej w ramach programu operacyjnego; 2) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 stycznia 2006 roku w sprawie wysokości krajowych środków finansowych przeznaczonych na pokrycie części kwalifikowanych kosztów inwestycji ujętych w zatwierdzonym planie dochodzenia do uznania; 3) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2008 roku w sprawie warunków wstępnego uznawania grup producentów owoców i warzyw, uznawania organizacji producentów owoców i warzyw oraz warunków i wymagań, jakie powinny spełniać plany dochodzenia do uznania; 4) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 czerwca 2009 roku w sprawie szczegółowych warunków przyznawania pomocy finansowej wstępnie uznanej grupie producentów owoców i warzyw oraz wykazu kwalifikowanych kosztów inwestycji ujętych w zatwierdzonym planie dochodzenia do uznania; 5) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 maja 2011 roku w sprawie warunków i trybu zmian programu operacyjnego wprowadzanych w trakcie jego realizacji.

Analiza grup i organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce

Każdy podmiot funkcjonujący na rynku musi posiadać formę prawną. Wymóg ten dotyczy również grup i organizacji producentów owoców i warzyw. Wybór odpowiedniej formy prawnej jest istotny ze względu na możliwości i ograniczenia, jakie są z nią związane. W przypadku grup producentów, w analizowanym okresie zauważono wyraźny trend wzrostowy dotyczący liczby podmiotów zarejestrowanych w formie spółki z o.o. (tab. 1). Począwszy od 2007 roku to właśnie te spółki były zdecydowanie najczęściej występującą formą prawną grup producentów owoców i warzyw. Przeciwna tendencja dotyczyła grup producentów funkcjonujących w formie zrzeszeń. Niewielkie zmiany zaobserwowano w przypadku spółdzielni. Ich udział procentowy w badanym okresie wahał się w przedziale 10–20%. Najmniejszym zainteresowaniem, wśród omawianych form prawnych w przypadku grup producentów, cieszyły się stowarzyszenia. Zjawisko to w dużej mierze wynika z prawa, jakie przysługuje tego typu podmiotom.

Odnosząc się do organizacji producentów, w latach 2004–2010 dostrzeżono, że najczęściej przybierały one formę zrzeszeń. Wynikało to z faktu, że część z nich to podmioty, które zaczęły swoją działalność jako grupy producentów, które w pierwszych latach analizowanego okresu wybierały tę formę prawną. W omawianym przedziale czasowym rosła również liczba podmiotów zarejestro-

Tabela 1

Formy prawne grup i organizacji producentów owoców i warzyw w latach 2004–2010

Lata	Grupy producentów				Organizacje producentów			
	spółdzielnia	spółka z o.o.	stowarzyszenie	zrzeszenie	spółdzielnia	spółka z o.o.	stowarzyszenie	zrzeszenie
2004	1	4	3	15	2	1	1	3
2005	8	12	3	23	2	3	2	2
2006	11	24	4	25	2	2	1	3
2007	16	41	7	20	3	0	0	4
2008	20	71	7	18	2	1	0	3
2009	20	109	7	21	2	3	6	11
2010	20	152	0	9	5	8	7	17

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów MRiRW.

wanych jako spółki z o.o. Podobnego trendu można doszukać się w przypadku formy, jaką jest stowarzyszenie, liczba organizacji producentów funkcjonujących na rynku w formie spółdzielni oscylowała zaś wokół dwóch.

Analiza danych wykazała, że w latach 2004–2010 nastąpił systematyczny wzrost liczby grup producentów owoców i warzyw (tab. 2). W okresie tym uległa ona 8-krotnemu wzrostowi (181 podmiotów w 2010 roku względem 23 grup w 2004 roku). Podwojenie liczby grup producentów w 2005 roku było następstwem objęcia polskiego rynku regulacjami unijnymi, które ułatwiły współdziałanie ogrodników poprzez grupy i organizacje producentów. W świetle nowych regulacji (rozporządzenie Komisji (UE) nr 302/2012) ograniczona została wysokość wsparcia dla grup producentów, co może skutkować zmniejszeniem zainteresowania zrzeszaniem się producentów w takie podmioty w przyszłości. Wzrost liczby grup producentów skutkował zwiększeniem liczby zrzeszonych ogrodników (niespełna 200 producentów w 2004 roku względem prawie 5000 w 2010 roku). Jednakże nie można wskazać wyraźnej tendencji we wszystkich okresach badawczych (ujemna dynamika zmian liczby zrzeszonych producentów w latach 2006 i 2009).

W analizowanym okresie (2004–2010) odnotowano także wzrost liczby organizacji producentów owoców i warzyw oraz liczby ich członków. W latach 2004–2008 nie dostrzeżono widocznej tendencji dotyczącej liczby i liczebności organizacji producentów (nieznaczny spadek analizowanych wielkości w latach 2006–2008). Otrzymanie przez znaczną liczbę podmiotów funkcjonujących

Tabela 2

Liczba i liczebność grup i organizacji producentów owoców i warzyw w latach 2004–2010

Lata	Grupy producentów				Organizacje producentów			
	liczba grup		liczba zrzeszonych członków		liczba organizacji		liczba zrzeszonych członków	
	ogółem	dynamika zmian [%]	ogółem	dynamika zmian [%]	ogółem	dynamika zmian [%]	ogółem	dynamika zmian [%]
2004	23	–	199	–	7	–	956	–
2005	46	100	3 630	1724	9	29	1 057	11
2006	64	39	3 136	–14	8	–11	1 004	–5
2007	84	31	3 535	13	7	–13	769	–23
2008	116	38	4 169	18	6	–14	615	–20
2009	157	35	3 140	–25	22	267	1 582	157
2010	181	15	4 959	58	37	68	1 938	23

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów MRiRW.

dotychczas jako grupy producentów statusu uznanych organizacji producentów skutkowało w 2009 roku wzrostem ich liczby (2,5-krotny wzrost liczby podmiotów oraz 1,5-krotny wzrost liczebności względem 2008 roku). Tendencja ta została również zauważona w ostatnim badanym roku (2010).

Istotnym wskaźnikiem charakteryzującym grupy i organizacje producentów jest powierzchnia, jaką ich członkowie przeznaczają na produkcję ogrodniczą. W przypadku grup producentów w analizie powierzchni został uwzględniony wyłącznie okres 2008–2010. Przyczyną tego był fakt, iż do 2007 roku włącznie, grupy producentów owoców i warzyw nie miały obowiązku przedstawiania tych informacji w corocznie składanych sprawozdaniach. Analiza danych wykazała, że w latach 2008–2010 łączna powierzchnia przeznaczona na produkcję ogrodniczą członków grup producentów wzrosła o 30% (tab. 3). Istotna zmiana powierzchni prowadzonych upraw w odniesieniu do jednego zrzeszonego producenta w 2009 roku może być spowodowana podjęciem inicjatywy współdziałania podmiotów dysponujących większym arealem upraw, lub dotychczasowi członkowie grup powiększyli powierzchnię, na której dotychczas prowadzili produkcję.

Podobnie jak w przypadku grup, w analizowanym okresie (2004–2010) można dostrzec wzrost powierzchni upraw ogrodniczych członków organizacji

Tabela 3

Powierzchnia upraw członków grup i organizacji producentów owoców i warzyw w latach 2004–2010

Lata	Grupy producentów			Organizacje producentów		
	ogółem [ha]	na 1 grupę [ha]	na 1 zrzeszonego członka [ha]	ogółem [ha]	na 1 organizację [ha]	na 1 zrzeszonego członka [ha]
2004	–	–	–	1 938	277	2,03
2005	–	–	–	2 970	330	2,81
2006	–	–	–	1 938	242	1,93
2007	–	–	–	2 246	321	2,92
2008	22 108	191	5,30	1 861	310	3,03
2009	24 567	156	7,82	5 290	240	3,34
2010	28 881	160	5,82	5 389	146	2,78

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów MRiRW.

producentów (pomimo okresowego zmniejszenia badanych wielkości w 2006 i 2008 roku). Wśród prowadzonych upraw w latach 2004–2010 największą powierzchnię zajmowały warzywa w gruncie. Istotne znaczenie miały również uprawy owoców niewieloletnich prowadzonych w gruncie oraz owoców wieloletnich (Raporty MRiRW 2004–2010). Wielkość areалу produkcji, w odniesieniu do pojedynczego podmiotu w analizowanym okresie, uległa zmniejszeniu prawie o połowę (z 277 do 146 ha), zaś średnia powierzchnia upraw przypadająca na jednego członka w 2010 roku wynosiła 2,8 ha (około 2 ha w 2004 roku).

Tabela 4

Wielkość i wartość produkcji wprowadzanej na rynek przez grupy i organizacje producentów owoców i warzyw w latach 2004–2010

Lata	Grupy producentów				Organizacje producentów			
	wielkość produkcji		wartość produkcji		wielkość produkcji		wartość produkcji	
	w tys. ton	dynamika zmian [%]	w mln PLN	dynamika zmian [%]	w tys. ton	dynamika zmian [%]	w mln PLN	dynamika zmian [%]
2004	–	–	24	–	77	–	54	–
2005	–	–	70	193	12 758	16 550	61	12
2006	–	–	138	97	1 299	10 078	49	–20
2007	–	–	258	87	103	–100	47	–4
2008	37 800	–	466	81	65	–37	50	6
2009	17 669	–53	764	64	5 059	7 641	79	58
2010	13 102	–26	1 104	44	31 012	513	159	102

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów MRiRW.

Pomimo wzrostu powierzchni upraw oraz wartości produkcji wprowadzonej na rynek przez grupy producentów owoców i warzyw w latach 2008–2010 wielkość tej produkcji wyrażona w tonach znacząco spadła (o ponad 65%). Powodów tego stanu można doszukiwać się w spadku produktywności (niemalże 3-krotny – 453 ton/ha w 2010 roku wobec 1709 ton/ha w 2008 roku) lub zmianie struktury prowadzonych upraw. W całym badanym okresie (2004–2010) wartość produkcji sprzedanej przez grupy producentów wzrosła z 24 do 1110 mln zł, czyli 45-krotnie (tab. 4).

Wielkość produkcji organizacji producentów w badanym okresie podlegała fluktuacji, która nie znajduje wyjaśnienia w zmianie areалу oraz wartości produkcji. Przyczyn należy szukać w niepełnej lub błędnej informacji zawartej w sprawozdaniach sporządzanych przez organizacje producentów lub zmianie formy sprawozdawczości (spowodowanych zmianami ustawodawstwa). Jednakże patrząc tylko na skrajne lata (2004 oraz 2010) dostrzec należy zdecydowany wzrost wielkości produkcji (ponad 400-krotny). W całym badanym okresie wartość produkcji wprowadzonej na rynek przez organizacje producentów owoców i warzyw w Polsce systematycznie rosła (około 3-krotny wzrost na przestrzeni analizowanego siedmiolecia z 54 do 159 mln zł). Największe zmiany wystąpiły w dwóch ostatnich badanych latach (2009 oraz 2010), czego przyczyną było, wspomniane wcześniej, przyznanie grupom producentów statusu uznanych organizacji producentów (po 5-letnim okresie przejściowym).

Podsumowanie i wnioski

W badanym okresie zaobserwowano wzrost liczby i liczebności grup i organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce. Najpopularniejszymi formami prawnymi przyjmowanymi przez współdziałających się ogrodników były spółki z o.o. (w przypadku grup producentów) oraz zrzeszenia (w przypadku organizacji producentów). Powierzchnia upraw prowadzonych przez członków organizacji producentów owoców i warzyw uległa potrojeniu (ok. 280%). W przypadku grup producentów uwzględniono wyłącznie okres 2008–2010 (wynikający z braku danych). Analiza danych wykazała, że łączna powierzchnia przeznaczona na produkcję ogrodników zrzeszonych w grupach producentów wzrosła o 30%. Na przestrzeni omawianego przedziału czasowego wartość produkcji wprowadzonej na rynek przez te podmioty systematycznie rosła, w przypadku wielkości produkcji zaobserwowano zaś spadek (w odniesieniu do grup producentów) oraz znaczące fluktuacje (dla organizacji producentów) w analizowanym okresie.

Literatura

- CAMANZI L., MALORGIO G., GARCÍA AZCÁRATE T. 2009, *The role of Producer Organizations in supply concentration and marketing: a comparison between European Countries in the fruit and vegetables sector*. Mat. konf. „A resilient European food industry and food chain in a challenging world” Chania, Crete, Greece, date as in: September 3–6,; 1–16.
- JABŁOŃSKA L. 2006, *Wspólna organizacja rynku owoców w UE jako czynnik zwiększania konkurencyjności sektora sadowniczego w Polsce*. Mat. konf. „Czynniki wpływające na plonowanie i jakość owoców roślin sadowniczych”. II Międzynarodowe Targi Agrotechniki Sadowniczej. Warszawa 13–14 stycznia: 159–164.
- KACPRZAK E. 2011, *Agricultural producer groups in Wielkopolska – development and functioning*. Rocznik Nauk Rolniczych, Seria G, t. XIII, z. 6: 68–73.
- KAWA M. 2007, *Grupy producentów rolnych jako forma przedsiębiorczości zespołowej*. w: Transfer wiedzy i działań innowacyjnych w obszarze agrobiznesu. Uwarunkowania, mechanizmy, efekty, (red.) S. Makarski, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów: 280–287.
- KNECHT D. 2005, *Rozwój grup producentów trzody chlewnej w Polsce*. Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu, Zootechnika LIII: 529: 67–75.
- KOTALA A. 2003, *Rola grup producenckich w zwiększeniu skali produkcji i konkurencyjności gospodarstw rolnych Polski południowej*. w: Rozwój agrobiznesu na obszarach wiejskich wobec integracji z Unią Europejską, Wyd. AR w Krakowie, Kraków: 79–89.
- ŁUKÓW E. 2001, *Wspólna polityka rolna Unii Europejskiej*. Parlament Młodzieży, Przemysł: 3–30.
- PAWLAK F. 2010, *Polska wieś w dobie globalizacji*. Scripta Comeniana Lesnensia, 8: 149–161.
- PEREPECZKO B. 2000, *Trudności zespołowej przedsiębiorczości polskich rolników – między wspólnotą a zrzeszeniem*. w: Rola doradztwa rolniczego w rozwoju przedsiębiorczości zespołowej rolników, (red.) Sikorska-Wolak I., Krzyżanowska K., SGGW, Warszawa: 42–50.
- SOBCZAK W., JABŁOŃSKA L., OLEWNICKI D. 2013, *Stopień zorganizowania producentów owoców i warzyw w Polsce*, Problemy Rolnictwa Światowego, t. 13, z.1: 119–127.
- WIATRAK A.P. 2006, *Grupy producentów rolnych – istota działania i zarządzania nimi*. Rocznik Nauk Rolniczych, Seria G, t. XIII, z. 2: 361–365.

Fruit and vegetable producer groups and organizations development in Poland in the light of EU and national legislation

Abstract

Production of fruits and vegetables in Poland is characterized by a high degree of fragmentation. Manufacturers have poor technical background and little use of modern technologies. In conjunction with the lack of use of marketing opportunities, Polish fruit and vegetable producers cannot compete on the global market. Taking joint cooperation through producer groups and organizations can be the solution to the problem. EU accession in 2004 was an accelerator for development of producer groups and organizations in Poland. Financial support from the Community, national funds and the evolution of EU and national legislation had a positive impact on cooperating manufacturers on Polish market during the analysed period. Data show the development of fruit and vegetable producer groups and organizations in Poland in the years 2004–2010, focusing on their legal form, size, cultivation area, volume and value of production.